

Mecky Wohlenberg: Keltisk tema på årsmøtet i Nordfjord prostiråd på Nordfjordeid 11.03.2005, og på KELITISK RETREAT på HOLMELY 28.04.2005

Apostelgjerningene del II - Inspirasjonen fra Sunniva-legenden

1. Prolog: De nære ting

Musikk: (Cello, solosang) Song til Stad (av Birger Mæland)

*Der stig av hav eit alveland i trolldomsdis eg skodar.
Du er mi strand, mitt heimstadland. Her vil eg bu, eg lovar.
Du kneiser høgt mot himmelblå, du ber på skodda tung og grå.
Når stormar blæs om øy og skjær, då i din favn eg sovnar.*

Bilde: (bilder fra Selja og Stad, fra Lindisfarne, og fra vadehavet der jeg vokste opp)

Hva tenkte Sunniva da hun så Stadlandet og Selja? Visste hun at her var hennes "place of resurrexion"?

Keltisk kristen historie (KKH) fascinerer meg. Jeg er vokst opp ved vadehavet, og føler meg litt hjemme på Lindisfarne.

Vår lokale Sunnivalegende minner oss om KKH. Og KKH er opptatt av de nære ting: Guds nærvær rundt meg og i meg. Våre "nære ting" er: Selja kloster og Sunniva.

Bønn: *Selv om mørker faller gledesløst ved denne stranda i dag, vandrer jeg på en sti av lys:*

*Jeg vet at jeg er verdifull: Du har gitt meg plass ved ditt hjerte.
Jeg kan ikke falle ut av din grenseløse kjærlighet. Jeg er på min vei til himmelen.*
(fri etter en bønn fra de Ytre Hebridene)

Musikk / Allsang: *De nære ting* (norsk vise: T:A.Aasen. M: K.Foss/R.Bøe)

2. Kvinner fra vest: Sunniva + Monenna

Bibel Apg 16,13f: *"På sabbatsdagen gjekk vi utanfor byporten, ned til ei elv der dei var vane å samlast til bøn. Og vi sette oss og tala til dei kvinnene som var komne saman".*

Bilde: (Bilder fra Selja kloster og Sunnivahola)

Fantes Sunniva? Er hun (bare) symbol for de keltiske kristne som bodde på Selja? Det er litt anskelig å takke Gud i bønne for Sunniva når jeg ikke vet om hun virkelig har levd.

1. Finnes bevis for Sunniva? Det finnes ingen arkeologiske spor, bare en hule. Og en virkningshistorie.

2. Stereotype trekk i Sunnivalegenden: Sunniva ligner på andre helgener, for eksempel

Mowenna: En keltisk kvinne med et lignende navn (Mo Edana = "Min kjære Wenna") reiste 500 år før Sunniva (?) fra Irland over havet til Skottland til Edinburgh (= "Mo Edanas bosted")

3. Navnet "Sunniva" er angelsaksisk og betyr "Sol-gåve". Kanskje er "Sunniva" en angelsaksisk gjengivelse, oversettelse eller misforståelse av et keltisk navn, som for eksempel Mowenna? Sunniva kan godt ha vært angelsaksisk.

Bønn: *Velsignet er de som er rene i hjertet, for de skal se Gud.
Velsignet var kvinnene som krysset havet og gjorde hellig et hardt sted.*

Måtte du velsigne oss, Gud, og gjøre oss rene i hjertet.
(fri etter en kollektbøn av Ray Simpson for Seljumannamesse)

Musikk / Allsang: *(Gud hos oss) Da Herren kom til denne jord* (T. J.Bell/G.Maule. O: H.O.Mørk. M: eng.trad.)

3. Keltiske prinsesser: Tannoc

Bibel Apg 16,14 (Lydia): *"Der var det ei kone frå Tyatira som heitte Lydia og handla med purpurty, ei av dei som trudde på Israels Gud. Ho høyrde på oss, og Herren opna hjarta hennar, så ho tok til seg det Paulus sa".*

Bilde: (bilder fra Edinburgh)

Mange kvinner i ledende posisjoner i KKH, mange av disse fra ledene familier, ofte prinsesser. Tannoc (begynnelsen av 500-tallet) var en kristen datter til den hedenske kongen i Lothien (rundt Edinburgh). Hun fikk utdannelse i senteret til Mowenna. Da hun avviste en hedensk frier (prinsen fra Cumbria), ble hun utstøtt av slekta, og voldtatt av prinsen.

Bønn: *Kristus, hold vakt med dem som nå er trette, med dem som vandrer, dem som gråter i kveld. Før dem til et hus hvor din fred er. La oss få vise omsorg. La oss få lindre andres nød.*

(Newell i "Hver dag, hver natt", s.86. Inspirert av Carmina Gadelica)

Musikk / Allsang: *Kyrie flomkatastrofe* (T: Bodvar Sølvberg M: A.Dahl, NoS 68)

4. Reisen over havet

Bibel Apg 28,13-15: *"Derifrå siglde vi langs kysten og kom til Regium. Dagen etter fekk vi sønnavind og kom på 2 dagar til Puteoli. Der råka vi nokre brør, som bad oss vera hjå dei ei vekes tid. Så fór vi til Roma. Brørne der hadde høyrte om oss og møtte oss heilt ute ved Forum Appii og Tres Tabernæ. Då Paulus såg dei, takka han Gud og fekk nytt mot".*

Bilde: (lysark keltisk kloster, lysbilder Iona Abbey og Selja kloster)

Tannoc fødte en sønn som hun kalte for "Kentigern" (Stor høvding). Hans andre navn er "Mungo" (Min kjære lille). Tannoc ble satt ut i en båt uten årer for å drepes. Hun drev over fjorden til Cullross hvor Serf hadde sitt kloster og tok seg av dem (jeg vet ikke om Kentigern / Mungo ble født på Edingburgh-sida, eller etter drapsforsøket etterpå i Cullross). De fikk bo der, Mungo / Kentigern fikk sin utdannelse her.

Litt om keltiske klostre: De var ikke "firkantet" og streng definerte som de senere middelalderklostre, men et kraftsentre innenfor en sirkelformet voll, med et tydelig sentrum (keltisk kors) og med åpne vegger og høyt under taket. Gjestfrihet: Våre kirker burde være åpne hele dagen! (se: Ian Bradley, Colonies of Heaven)

Bønn: *Enten solen står på sitt høyeste, eller månen og stjernene gjennomtrenger mørket, skal min lille hytte alltid være åpen. Den skal aldri være låst for noen, for at jeg ikke skal låse den for Kristus selv.*

*Enten min gjest er rik og høytstående eller han er fattig og fillet,
skal mitt lille spiskammer alltid være åpent.*

jeg skal aldri nekte å dele min mat, for at ikke Marias Sønn skal gå herfra sulten.

(keltisk visdom om gjestfrihet)

Musikk / Allsang: *Eg veit ei hamn* (T: Bj.Rabben i NoS 473. M: fra Londonderry Air / Denny Boy)

5. (Opp)Gaven: Sønnen Kentigern / Mungo

Bibel Apg 16,1-3a: *"Så kom Paulus til Derbe og Lystra. Der var det ein læresvein som heitte Timoteus. Han var son til ei truande jødisk kvinne, og faren var grekar. Brørne i Lystra og Ikonium hadde berre godt å seia om han. Han ville Paulus ha med seg på ferda ...".*

Bilde: (Lysbilder Glasgow, Cumbria, Edingburgh)

Bak hver mannlig helgen er det en kvinne (som har født ham, og bedt for ham, f.eks. Augustin). Tannoc lærte opp Mungo om naturen: Vi er skapt av samme molda som dyra (1.Mose 2,7a). Vi er en del av helheten: Det vi gjør mot spindelvevet, gjør vi mot oss. (Middelhavskirka: Vi er forvaltere, som ofte blir forbrukere 1.Mose 1,26b)

Tannoc og Mungo til Glasgow-område. Der misjon. Da det ble motgang, reiste Mungo via Cumbria (Crosthwaite) til Wales. Senere tilbake til Glasgow (= "Iglesias Mungo" = "Min kjære kirke" eller "Mungos kirke").

Keltisk: Gudstjenesten ut i gatene, og gatene inn i gudstjenesten (slik tenker Iona Community, med hovedsenteret i Glasgow!)

Mungo / Kentigern møtte Columba i Glasgow til misjonskonferanse. Kanskje var han også i Roma hos pave Gregor for å få ham til å starte opp misjonen fra sør. Om dette stemmer, var han en brobygger mellom den keltiske kirka og Middelhavskirken. Mungo døde 612 i Glasgow hvor han ble gravlagt.

(Rundt 1300 år senere var den første verdens-misjons-konferanse i Edinburgh, oppstarten til den moderne økumeniske bevegelsen. Min farfar var med som delegat fra en tysk luthersk misjonsorganisasjon).

100 år senere: Prinsesse Kentigerna reiste over havet fra Irland til en øy i Loch Lomond nord for Glasgow, hennes sønn St.Fillan bodde i mange år i en hule i Pittenweem nord for Edinburgh.

Enda 200 år senere: Sunniva reiste fra Irland eller Skottland til Selja ...

Bønn *Du, konge over livets tre. Blomstene på grenene er ditt folk.*

De syngende fugler er dine engler. Den hviskende vind er din ånd.

Du, konge over livets tre. Måtte blomstene frambringe de søteste frukter.

Måtte fuglene syng ut den mektigste lovsang. Måtte din ånd omslutte alle med sin milde pust.

(keltisk: Livets tre)

Musikk / Allsang: *Guds dyrebare ord / I et skur i Betlehem* (T. J.Bell/G.Maule. O: H.O.Mørk. M: irsk trad.)

6. Musikk, bønn, velsignelse

Bibel: Apg 16,25f: *(I fengselet ved) midnattstid heldt Paulus og Silas bøn og song lovsongar til Gud, og fangane lydde på dei. Brått kom det eit sterkt jordskjelv, så grunnvollen under fenglet riste. Med ein gong sprang alle dørene opp, og lekkjene losna av alle fangane.*

Bilde: (naturbilder fra Selje, Selja og Stad)

Det finnes en skatt av keltiske bønner og velsignelser (mange av dem nedtegnet på 1800- og i begynnelsen av 1900-tallet på Hebridene). Disse står i en linje med den gamle keltisk kristne tradisjonen: Jesus er nærværende i hverdagslivet. Himmelen er nær, hinna mellom jorden og himmelen (mellom det synlige og det usynlige) er veldig tynn. Ingenting er Gud uvedkommende. Skaperverket er godt, men påvirket av synden, vi trenger bønner om beskyttelse osv.

Inspirert av denne bønneskatten lages det i vår tid hele tida nye bønner etter keltisk mønster.

I keltisk ånd blir det problematisk å lage et skille mellom det sakrale og det verdslige: mellom kristen og verdslig kunst eller musikk for eksempel.

KKH er kulturåpen: Vestlig/middelhavskristendom leser Matt 12,30: Den/det som ikke er med oss, er mot oss. Keltisk kristendom leser Mark 9,40: Den/det som ikke er mot oss, er med oss.

Bønn og Allsang: (Nordfjord prostiråd) *May the road rise to meet you*

(Keltisk retreat Holmely) *Gud er di kvile, Kristus din styrke, Anden er nær som ein trufast ven.*

Herren har høyrd deg, miskunnsamt rørt deg, Herren vil reise deg opp igjen.

(T+M J.Bell/G.Maule; nynorsk omsettjing fri etter "Sanger fra vest")

7. Oppsummering: Apostlenes Gjerninger Del II

Bibel: Apg 5,12-15: *Mange var dei teikn og under apostlane fekk makt til å gjera mellom folket. Og alle dei truande heldt saman og møttest i Salomos bogegang. Ingen annan våga å vera saman med dei; men folket sette dei høgt. Fleire og fleire trudde på Herren og vart lagde til kyrkjelyden, menn og kvinner i stor mengd. Dei bar til og med sjuke ut på gatene og la dei på senger og bårer, så i alle fall skuggen av Peter skulle falla på dei når han gjekk framom.*

Bilder: (fra Selje og Nordfjord)

1. KKH lar meg (gjen)oppdage skattene i min kristne arv.

2. KKH går enda lengre i inkarnasjonen enn jeg er vant til:

- Helgener: Mennesker er ikke bare syndere, men (også) skapt i Guds bilde. Kristne mennesker har Kristus i seg. Vi hører til dem som skriver på "Apostlenes gjerninger, del II".

- Bønn / velsigning / musikk: Kirka ut i hverdagen, hverdagen inn i kirka. En åpen kirke med tydelig Kristus-sentrum, høyt under taket og med åpne vegger, inkluderende og tjenende. Utfordringen fra (og for) Selja kloster: Hvordan formidle inspirasjonen fra KKH, og hvordan selv å bli preget av KKH?

Bønn + Allsang: *Den dag du gav oss* (NoS 816)

Literatur: Elizabeth Rees: Celtic Saints. Passionate Wanderers.

Dessuten andakts- og gudstjenestebøker av Ray Simpson, bl.a.: Celtic Daily Light. Og: Saints of the Isles.

Keltisk på norsk: Harald Olsen: Ilden fra vest. Og: Frodig fromhet i vest.

Thomas Cahill: Slik reddet irene sivilisasjonen.

J.Bell/G.Maule: Sanger fra Vest.

Newell: Hver dag, hver natt. Keltiske bønner fra Iona.

A.Heppenstall-West: Selskinnet. Meditasjoner i keltisk tradisjon.

D.Adam: Vidsomsord fra kelterne.

R.v.d.Weyer: Keltiske bønner.

Olaf Sigurd Gundersen har skrevet om Sunnivallegenden i Årbok for Nordfjord 2003

2 CDer fra Kristina Jølstad Moi (Lynor), og 1 CD fra Trondheim: Vadested.

Tillegg: Holmely torsdag, 28.04.2005 kl.2230: Keltisk inspirert kveldsbønn

Salme: Bred dina vida vingar (NoS 816: T: Lina Sandell. M: svensk folketone)

Bønesong:

**Gud er di kvile, Kristus din styrke,
Anden er nær som ein trufast ven.
Herren har høyrd deg, miskunnsamt rørt deg,
Herren vil reise deg opp igjen.**

Lesesvar: **Gud er mi kvile, Jesus min styrke, Anden er nær som ein trufast ven.**

Bibelsk salme frå GT

Bibeltekst: Jes 1,18-20

Kveldstanke: I dag (28.04.) minnedagen for St. Modan, en keltisk munk og misjonær i Sørøst-Skottland i begynnelsen av 500 tallet (100 år før Lindisfarne ble grunnlagt).

I går (27.04.) minnedagen for St.Machalus (eller Maughold), biskop på Isle of Man, 150 år før Lindisfarne / 100 år før Iona: En hedensk røver og pirat som møtte kristne (St.Patrick) og ble omvendt.

Augustin (vestkirken / middelhavskristendom) så i sin egen sjel, der så han bare synd og skyld.

Patrick (og den keltiske kirken sammen med østkirken) så inn i andres sjel og så Guds lys:

Selv slavehandlere og pirater kan bli omvendt og begynne et nytt liv.

Som botshandling lot Machalus/Maughold seg drive uten seil og årer over havet fra Irland til øya Isle of Man. Der møtte han et kristent felleskap og ble etterhvert biskop og misjonær.

Lovsong frå Bibelen: 1.Joh 4,10-16

Salme: Vi tar farvel med alt som var (T: Eivind Skeie. M: Gud hos oss – eng.trad.)